

mely modellek és paraméterterek között (is) mozog, ami lehetővé tette új szemléletű bayesi modellek vizsgálatát, valamint nagyban hozzájárult a bayesi modellválasztás fejlődéséhez, hiszen még abban az esetben is alkalmazható, amikor a potenciális modellek száma végtelen.

Az MCMC- és a Gibbs-mintavétel paradigmaváltásnak tekinthető a statisztikai problémákkal kapcsolatos gondolkodásunkban. A zárt képletű megoldásokról az algoritmusokra, ezzel együtt „valós” problémák megoldására került át a hangsúly. Manapság azt, hogy „egzakt”, úgy értjük: „szimulált”. Lassulásnak nyoma sincs, egyre komplexebb problémákat vagyunk képesek megoldani, például a genetika vagy a klímakutatás területén, melyeket 60 évvel ezelőtt Neumannék az MC-módszerek megalkotásakor talán elképzelni sem tudtak volna. Reményeink szerint mai erőfeszítéseink 60 év múlva segítenek kollégáinknak olyan problémák megoldásában, melyeket ma még elképzelni sem tudunk.

Kehl Dániel,

a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanársegéde
E-mail: kehd@ktk.pte.hu

Thévenon, O.:

Családpolitika az OECD-országokban: összehasonlító elemzés

(Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis.) – *Population and Development Review*. 2011. Vol. 37. No. 1. pp. 57–87.

A munka és a családi élet összeegyeztetésére törekvő intézkedések sikerességét vizsgálva gyakran merül fel, hogy több mint 15 éve azon OECD-tagországokban a legmagasabb a fizetett munkát végző nők száma, melyekben a termékenység a legnagyobb, a szegénység viszont a legalacsonyabb szintű.

Bár a fejlett országok közel mindegyike egyaránt küzd a lakosság elöregedésével és a globális gazdasági kihívásokkal, azonban a családpolitikák országonként jelentősen különbözhetnek. Ezek történelmi beágyazottsága, kiforrottsága, az állami szerepvállalás mértéke, a munkaerő-piaci jellemzők együttesen biztosítják azt a környezetet, amely a családpolitikai intézkedésekre hatással van.

A családok életstílusának változása a családtámogatási intézkedések fejlesztését igényli, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy bár mindegyik a munka és a család közötti egyensúly megteremtésére törekszik, az egyes intézkedések néha károsan befolyásolják egymás hatékonyságát. Hat fő célt lehet elkülöníteni:

1. A szegénység csökkentése és a jövedelmek fenntartása. Az angolszász és a dél-európai országokra jellemző, ahol külön támogatásokat kapnak az alacsony jövedelmű gyermekes családok. Abban különbözhetnek, hogy a támogatás mértéke mennyire függ a jövedelemtől és a gyermekszám növekedésétől.

2. Közvetlen kompenzáció a gyermekekkel kapcsolatos költségekért. Célja, hogy csökkentse a gyermekes és gyermek nélküli családok életszínvonalá közötti különbségeket. A jövedelmet nem veszi figyelembe, elsősorban a nagycsaládosok támogatására szolgál.

3. A munkavállalás támogatása. A nők elhelyezkedését segíti, három fő eszköze: jogsultság a gyermek utáni támogatásra a születés után a jövedelem és a munkahely megtartása mellett; munkaidőben gyermek-elhelyezési lehetőség biztosítása; olyan adózási és támogatási rendszer, mely elősegíti a munkavállalást.

4. Nemek közötti egyenlőség javítása. A fizetett és a fizetés nélküli munka szülők közötti egyenlő megosztásának támogatása (beleértve a gyermekgondozást is). Az apák ösztönzése, hogy bizonyos ideig ők maradjanak otthon a gyermekkel, így az anyák hamarabb

visszamehetnek dolgozni. Adók tekintetében például differenciálni lehet a családfenntartó és a második kereső adókulcsának mértékét.

5. A fejlesztés támogatása kisgyermekkorban. Az egyes országoknál jelentős különbségek vannak az intézményesített gyermekgondozás megkezdésének alsó életkori határát illetően.

6. A születési arányok növelése. A termékenység növelése mint családpolitikai cél Európában a közelmúltban merült fel (Green Paper – Zöld Könyv, Európai Bizottság). Két jelenséget fontos figyelembe venni: csökkenteni kell a tervezett és a tényleges gyermekszám közötti különbséget; a nők munkavállalása nem feltétlenül akadályozza a termékenység növelését, számos magas termékenységi aránnyal rendelkező országban magas a női munkavállalás aránya is.

A tanulmány készítése során 34 ország 2005. év körüli adatait elemezték. Az országok vizsgálata alapvetően két változó szerint történt: az egyik azon támogatásokhoz kapcsolódik, amelyek a dolgozó szülőket segíti a munka és a 3 év alatti gyermekük ellátásának összehangolásában. Ez alapján elkülöníthetők azok az országok, amelyek inkább a korai gyermekkorban biztosítanak támogatást azoktól, melyek a középső és a késő gyermekkorra (az oktatásra) helyezik inkább a hangsúlyt.

A másik változó a támogatások mértékét mutatja, amely számottevőnek tekinthető akkor is, ha összességében ugyan nem olyan jelentős, de hosszú időn keresztül biztosítják (ilyen van például Magyarországon).

A két változó segítségével a következő nagyobb országcsoportokat lehet elkülöníteni.

Északi országok (Dánia, Finnország, Izland, Norvégia, Svédország). Az állami támogatásra jellemző, hogy egyfelől viszonylag nagymértékű segítséget nyújtanak a szülőknek az otthonmaradáshoz, másfelől elérhető az in-

tézményi gyermekellátás 3 év alatt. Ugyanakkor a legtöbb skandináv országban a nagyobb összegű támogatások rövidebb jogosultsági idővel párosulnak.

A nemi egyenlőség szintén fontos eleme az északi országok családtámogatási politikájának, az apák bizonyos ideig apasági díjra jogosultak. Emellett a rendszer része az ún. apasági kvóta is, azaz a gyermektámogatási díj meghatározott hányadát csak az apák vehetik fel (kivéve Dániában). Adózás tekintetében azonos jövedelem mellett a kétkeresős háztartások kedvezőbb helyzetben vannak.

Az országok között az egyik véglet Izland és Dánia jelenti, ahol a viszonylag magas jövedelemadó mellett az állam stabil és nagymértékű támogatást nyújt a dolgozó szülőknek, valamint az intézményi gyermekellátás is széles körben elterjedt. A szülők ugyanakkor kevés szabadságot élveznek a gyermekgondozási formák közötti választásban.

A másik véglet Finnország, ahol – a többi skandináv országhoz képest – hosszabb ideig alacsonyabb támogatás vehető igénybe. Itt azonban nem az egyedüli lehetőség az intézményi gyermekgondozás, 3 éves korig otthoni gondozási támogatás is igénybe vehető.

Angolszász országok (Ausztrália, Egyesült Királyság, Írország, Kanada, Új-Zéland, Egyesült Államok). Ezen országok gyakorlata jelentősen különbözik az északi országokétól, a szülés után viszonylag rövid ideig és korlátozott összegben biztosítanak támogatást. Az intézményi gyermekgondozás költségei magasak, ezt Ausztráliában adókedvezménnyel igyekeznek csökkenteni (ez a gyakorlat máshol nem jellemző). Ugyanakkor az iskola előtti időszakban az intézményi gyermekgondozás elterjedtsége ebben a csoportban a legnagyobb, az oktatási és a kognitív fejlesztés az állami támogatások fő mozgatórugója.

Az angolszász országokban a legjellemzőbb a pénzbeli támogatás, és ezzel elsősorban

a szegény vagy egykeresős családokat célozzák. A szülők munkaerő-piaci részvételét az adópolitikával is befolyásolják: a háztartások második keresőjének például jelentős adókedvezményeket biztosítanak.

Dél-Európa (Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Japán, Korea). Ezekben az országokban az angolszász országoknál is rövidebb ideig jár támogatás, és kevésbé kiterjedt az intézményi gyermekgondozás. Utóbbit tekintve Portugália kivételt képez, ami indokolja az ottani viszonylagosan magasabb női foglalkoztatási arányt. Japánban és Dél-Koreában pedig a dél-európai országokhoz képest hosszabb a támogatott időszak. Ugyanakkor Dél-Koreában a többi OECD-országhoz viszonyítva alacsony összegű támogatást folyósítanak. A legjellemzőbb tulajdonság ezen csoport esetében az, hogy ellentétben például az angolszász országokkal, itt viszonylag alacsony a készpénzes támogatás aránya. Az adópolitika segítségével próbálják ösztönözni a szülőket a gyermek melletti munkavállalásra, és a kétkeresős háztartások is jelentős adókedvezményekben részesülnek.

Kelet-Európa (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia). A kelet-európai államok esetében elmondható, hogy családpolitika tekintetében nincs egységes irányvonal. Közös vonásként mégis megfogalmazható, hogy a támogatás elsősorban az anyagi helyzet alapján történik (mértéke jóval kevesebb, mint az előző csoportokban) és kevésbé meghatározó cél a gyermek- és munkavállalás összehangolása. Magyarországra és Szlovákiára egyaránt jellemző, hogy bár a GDP arányában viszonylag sokat fordítanak családtámogatásra, ezen összeg nagy részét nem a szegény családok kapják.

Kontinentális európai országok (Ausztria, Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxembourg, Németország, Svájc). A kontinentális európai országok a felsorolt ország-

csoportokhoz képest köztes helyzetben vannak. A családtámogatásra költött összeg az OECD-átlag felett van, ugyanakkor „konzervatív” jellegűnek tekinthető ezen államok politikája: a nemek közötti egyenlőség, a munka és a családi élet összehangolása általában nem szerepel a fő célok között. A támogatás elsődleges célja a legtöbb esetben az, hogy „kompenzálja” a gyermekes családok hátrányát a gyermektelenekkel szemben, függetlenül az anyagi helyzettől. Az adózási rendszerben nem kapnak előnyöket a kétkeresős családok, sőt, Franciaországban és Németországban hátrányban vannak. Az intézményi gyermekgondozás széleskörű elterjedtsége Belgiumra, Luxemburgra és Franciaországra jellemző leginkább.

A tanulmány három családtámogatási politikát befolyásoló környezeti tényezőt vizsgál, mindegyiket több változó segítségével: szegénység, termékenység és a családok munkaerő-piaci helyzete.

Mivel a szegénység az angolszász és a dél-európai országokban sokkal jelentősebb, mint például az északi országok esetében, a családtámogatási politika is elsősorban ennek csökkentésére irányul. Itt a gyermekgondozási lehetőségek célcsoportjai a szegényebb rétegek és a támogatások mértékének meghatározása is jövedelem alapján történik.

A termékenységi arány tekintetében a legjobb helyzetben az angolszász és a skandináv, míg a legrosszabban a dél-európai és egyes kontinentális országok vannak. Ugyanakkor különbség az első két országcsoport között, hogy az északi országokban magasabb a nők foglalkoztatási aránya, az angolszász országokban viszont a részmunkaidős foglalkoztatás elterjedtebb. A dél- és kelet-európai országokban és Japánban jellemző az egykeresős családmódel.

Összességében elmondható, hogy az OECD-országok családtámogatási modelljei jelentősen különböznek, annak ellenére is,

hogy az utóbbi időben több állam növelte az ilyen irányú támogatásait, valamint változott a jóléti szerepvállalás mértéke és iránya. A felsorolt országcsoportok közül az északi és az angolszász országokban sikerült elérni – bár jelentősen különböző módszerekkel – a női foglalkoztatottság, továbbá a termékenység magas szintjét. A másik végletet a dél- és kelet-európai országok, valamint Japán és Korea képviselik, ahol a különböző mértékű állami szerepvállalás mellett alacsony termékenység és női foglalkoztatottság párosul esetenként jelentős szegénységgel. A két véglet között a kontinentális országok meglehetősen heterogén összképet mutató csoportja foglal helyet.

Kajdi László,

a KSH tanácsosa

E-mail: Laszlo.Kajdi@ksh.hu

Mittag, H.-J.:

A hivatalos statisztika korszerű kapcsolata a közép- és felsőfokú oktatás világhálón elérhető tananyagaival

(Promoting Statistical Literacy: A European Pilot Project to Bring Official Statistics Into University and Secondary School Classrooms.) – *The International Association of Statistical Education*. 2010. ICOTS8. pp. 1–6.

A tanulmány letölthető:
http://www.stat.auckland.ac.nz/~iase/publications/icots8/ICOTS8_9F2_MITTAG.pdf)

A statisztikát oktatók nemzetközi konferenciáján bemutatott európai projekt célja, hogy a közép- és felsőfokú tananyagok jobban hasznosítsák a hivatalos statisztika világhálón elérhető, közérthető módon összeállított eredményeit. A szerző finn, ír, litván, máltai, portugál példákkal utalt azokra a korábbi statisztikai oktatási modulokra, amelyek az Európai

Unió által is támogatott finn és máltai közös fejlesztés előzményei voltak.

A finn statisztikai szolgálat iránymutató fejlesztési projektje olyan modulokat hozott létre, mint például „Hogyan olvassuk, használjuk a statisztikát?”, „Demográfiai és népességstatisztika”, „Munkaerő-piaci statisztika”, „Nemzeti számlák”, „Indexek”. A csak finn nemzeti adatokkal kiadott eddigi elektronikus modulok statikusak, a továbbfejlesztés célja az adatsorok folyamatos frissítése, a tananyag interaktív kezelésének lehetősége.

A német távoktatás 2007-ben kialakított közép- és felsőfokú kísérleti moduljai is tartalmaznak statisztikai ismereteket. A portugál oktatási segédletekben is statikus a közölt statisztikai anyag. A 14 évnél idősebb tanulók, illetve hallgatók egyszerű feladványokat, érdekes játékokat, vidám történeteket is elérhetnek a portálon. Az ír statisztikai tananyag adatai szintén statikusak, a témakörök szerint csoportosított statisztikai ismeretek közvetlenül elérhetők.

Az Eurostat sokat tesz a statisztikai műveltség fejlesztése érdekében, ehhez adnak alapismereteket például a Statistics Explained (Statisztika magyarázva) portál témakörök szerint csoportosított tanulmányai (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Main_Page).

A 27 tagállam hivatalos statisztikai adatait „magyarázó” tanulmányosorozat enciklopédia jelleggel emeli ki a témakörök mutatósorozatait, fogalmait, az internetes kapcsolatok a háttérként felhasznált részletesebb információk forrásaihoz vezetik az olvasót. A tömör és közérthető szövegek mondanivalóját ábrák, összefoglaló adattáblák is szemléltetik.

Az ausztrál és a kanadai statisztikai szolgálatok fejlett informatikai háttérrel teszik elérhetővé adatsoraikat. A világháló lehetőséget ad arra, hogy a közérthető, érdekes leírások mind szélesebb körnek adjanak bevezető jelleghű útmutatásokat a statisztikai módszerekről.